

14. Центральний державний архів вищих органів влади та управління. Ф. 1072. Міністерство ісповідань УНР. – Оп. 2. – Спр. 101. – Арк. 9–10, 45.

15. Центральний державний архів вищих органів влади та управління. Ф. 1072. Міністерство ісповідань УНР. – Оп. 2. – Спр. 173. – Арк. 15, 23, 88–89.

16. Центральний державний архів вищих органів влади та управління. Ф. 1075. Військове міністерство УНР (1918–1921). – Оп. 2. – Спр. 478. – Арк. 28.

Надійшла до редколегії 13.06.2009

Анотації

Дана стаття присвячена історико-правовому дослідженню особливостей духовної опіки у таборах інтернування українських вояків у Польщі (1918-1924 рр). У статті аналізується діяльність військових капеланів у таборах інтернування українських військ у Польщі та їх роль у підтримці морально-бойового духу наших вояків, почуття високої національної свідомості, патріотизму, відданості ідеям Церкви і своєму народові.

Данная статья посвящена историко-правовому исследованию особенностей духовной опеки в лагерях интернирования украинских воинов в Польше (1918-1924 гг). В статье анализируется деятельность военных капелланов в лагерях интернирования украинских воинов в Польше и их роль в поддержании морально-боевого духа наших воинов, чувства высокой национальной сознательности, патриотизма, преданности идеям Церкви и своему народу.

The given article specifies historical-law investigation of the peculiarities for the spiritual guardianship in the camps of internment of the Ukrainian soldiers in Poland (1918-1924 yy). The article analyzes the activity of the military chaplains in the camps of internment of the Ukrainian army in Poland and their role in moral-fighting spirit support of our soldiers, the feeling of high national consciousness, patriotism, devotion to the ideals of the Church and their people.

УДК 94:347.9 (477.8)

Х. Ю. КУЛЬГАВЕЦЬ,
аспірантка

Львівського державного університету внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ РАДЯНСЬКИХ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЩОДО ВИСЕЛЕННЯ РОДИН УЧАСНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ЗБРОЙНОГО ПІДПІЛЛЯ ОУН І УПА У 1944–1950 рр.

Постановка проблеми. До сьогодні все ще тривають гострі дискусії, як серед науковців, істориків, істориків права, так і в українському політикумі стосовно оцінки, зокрема, історико-правової, найрізноманітніших історичних подій. Беззаперечно, однією із важливих для суспільної свідомості тем залишається діяльність українського націоналістичного руху, в основному, у західних областях Української РСР, та діяльність органів внутрішніх справ, що пов'язана з його ліквідацією. До речі, політичні сили лівого спектру без-

підставно звинувачують сучасних українських науковців у «переписуванні справжньої історії». Зрозуміло, що подолати збережені радянські стереотипи, розвінчати міфи про профашистську діяльність українських повстанців, заповнити «білі плями» в історії протидії між радянськими органами внутрішніх справ та антирадянським збройним рухом опору можливо лише кропіткими дослідженнями документальних матеріалів та їх об'єктивним викладом. У боротьбі з національно свідомим українством радянський режим вда-

вався до арсеналу методів, серед яких основним був метод виселення сімей усіх «ненадійних елементів», передусім учасників ОУН та УПА.

Стан дослідження проблеми. Проблеми діяльності радянських органів внутрішніх справ у боротьбі з українським націоналістичним підпіллям досліджували багато українських науковців. У своїх працях торкаються проблеми участі органів внутрішніх справ у виселеннях членів сімей учасників українського повстанського збройного руху І. Білас, Ю. Киричук, Ю. Сливка, В. Нікольський, В. Косик, В. Сергійчук, М. Чоповський, Ю. Шаповал, М. Поліковський та ін.

Мета статті полягає у з'ясуванні за допомогою вивчення архівних нормативно-правових актів Народного Комісаріату внутрішніх справ (далі – НКВС) (з березня 1946 р. перейменовано в Міністерство внутрішніх справ (далі – МВС) та інших матеріалів 40-50-х років минулого століття сутності діяльності радянських ОВС у боротьбі з українським збройним підпіллям, форм та методів цієї боротьби, передусім за допомогою масових виселень цивільного населення.

Хоча формально воєнні дії проти німецьких загарбників на території СРСР завершилися у листопаді 1944 р., проте у радянському тилу залишався єдиний реальний супротивник поновлення і зміцнення радянської диктатури у західному регіоні УРСР – високоорганізоване, добре підготоване і законспіроване підпілля ОУН та УПА, яке спиралося на потужну підтримку українського населення. Звісно, однопартійна радянська диктатура не могла допустити функціонування будь-яких інших політичних чи громадських структур (партій чи організацій), які популяризували протилежні комуністичним шаблонам ідеї. Тому ліквідація українського підпілля була невідкладним, надзвичайно важливим військово-політичним завданням у західних областях УРСР. Про це йдеться у численних нормативно-правових актах та інших документах вищих державних органів СРСР

та УРСР. Так, у наказі НКВС УРСР № 287 від 22 грудня 1945 р. читаємо (тут і далі у перекладі на українську): «У післявоєнній ситуації, коли народи Радянського Союзу відновлюють народне господарство і заліковують рани, нанесені війною нашої великій батьківщині, чекісти продовжують невинно боротись за очищення нашої території від залишків гітлерівської агентури, оунівських банд та іншої нечисті, яка перешкоджає успішному відродженню і розквіту нашої Радянської держави» [1, с. 100].

Радянські партійні та каральні органи, звичайно, сприймали українських підпільників як потужних супротивників, проте надто переоцінювали власні можливості. Так, були встановлені остаточні строки ліквідації «оунівських бандитів» у західних областях УРСР до 15 березня 1945 р. [2, с. 602]. Це завдання, як відомо, не було виконано до зазначеної дати, адже у середині 40-х років національно-визвольний рух, очолюваний ОУН та УПА, активно розгортав боротьбу. З огляду на це, після завершення війни керівництво радянських ОВС шукало нових ефективних прийомів боротьби з повстанцями. Так, з метою повного розгрому «залишків підпілля» на ОВС покладалось застосування репресій до членів сімей учасників підпілля та їх пособників, які полягали, передусім, у перевіреному імперському методі – насильному вивезенні їх углиб СРСР для використання як трудовий ресурс на «будовах комунізму».

Варто зазначити, що боротьба радянських ОВС з повстанським рухом шляхом застосування депортацій активізувалась восени 1944 р. У спільному наказі № 001240/00380 від 9 жовтня 1944 р. «Про заходи щодо посилення боротьби з оунівським підпіллям та ліквідації збройних банд ОУН у західних областях Української РСР», підписаному наркомом внутрішніх справ Л. Берією та наркомом державної безпеки В. Меркуловим, органам НКВС/НКДБ (Народний Комісаріат державної безпеки, рос. – НКГБ) з метою успішної боротьби з оунівським підпіл-

лям, ліквідації збройних банд та антирадянських організацій у західних областях УРСР, наказувалось посилити репресії щодо членів сімей активних учасників оунівських організацій [3, с. 42]. Виселення цих «контингентів» рекомендувалось проводити у порядку, визначеному нормативними актами ОВС. Для прикладу, відповідно до інструкції НКВС УРСР від 05 квітня 1944 р. «Про порядок організації заслання родин членів ОУН та активних повстанців у віддалені райони СРСР» виселенню підлягали всі члени родин повстанців, незалежно від того, чи останні були заарештовані, убиті або перебували на нелегальному становищі, а їх майно підлягало конфіскації. Загальна вага речей, які дозволялось брати з собою, становила до 500 кг на сім'ю [4, с. 236], з жовтня 1948 р. – до 2000 кг на сім'ю [5, с. 167]. Зрозуміло, ці люди, в основному старі, жінки, діти, не забезпечувались додатковими засобами транспортування, відтак брали з собою мінімум майна, а ті, кому це вдавалось, змушені були залишити значну його частину на збірних пунктах.

Примусово виселені із західних областей УРСР члени родин учасників націоналістичного підпілля підлягали розселенню в особливих місцевостях, призначених для проживання відповідної категорії «ворогів народу» (власівців, указників, німецьких пособників тощо) – у т. зв. спецпоселеннях. Виселення цих категорій населення відбувалось у декілька етапів протягом 1944–1952 рр.

Як свідчать архівні дані, вже впродовж березня-травня 1945 р. із західних областей УРСР органами внутрішніх справ було виселено 2948 сімей кількістю 6959 осіб [2, с. 502]. Загалом з 1944 р. до 10 лютого 1947 р. включно було виселено 14844 сімей українських підпільників загальною кількістю 36 952 особи [6, с. 165], однак значно масштабніші заходи проти згаданих категорій «ворогів народу» на той час тільки готувались. Таким чином, новий етап депортаційних репресій здійснюваних ОВС припав на 1947 р., адже постанова

Ради Міністрів (далі – РМ) СРСР від 10 вересня 1947 р. анонсувала чергову ґрунтовно підготовану акцію щодо переселення родин учасників «банд УПА» [7, с. 173]. Для забезпечення цієї чекістської операції органами МВС УРСР було залучено всього 13 592 працівники, включаючи 5 143 офіцерів (керівного складу) та 8 449 сержантського і рядового складу. Відправлення «оунівських» сімей здійснювалось 44 ешелонами у вагонах, нашвидкоруч переобладнаних для перевезення людей [8, с. 135].

Усупереч вимогам конспірації, співробітники ОВС та компартійного активу нерідко розголошували інформацію щодо виселення родин підпільників [8, с. 13, 15]. Повстанці ж, у свою чергу, швидко поширювали цю інформацію, використовуючи її задля антирадянської агітації серед населення.

Попри все, 26 жовтня 1947 р. міністр внутрішніх справ УРСР Т. Строкач у повідомленні до вищого партійно-радянського керівництва звітував про закінчення широкомасштабної операції щодо виселення до місць спецпоселень родин учасників оунівського підпілля загальною кількістю 76 586 осіб [8, с. 135].

Відповідно до спільного наказу МВС–МДБ № 0074/0029 від 21 січня 1947 р. до складу відділів боротьби з бандитизмом (далі – ВББ) західних областей УРСР як структурних підрозділів НКВС/МВС було включено відділення спецпоселень УМВС. Таким чином, працівники ВББ безпосередньо здійснювали функцію оперативного розшуку спецпоселенців і виселенців [9, с. 87]. Відповідно до наказу МВС СРСР № 067 від 07 лютого 1949 р. «Про проведення переобліку виселенців-спецпоселенців», виселенцями слід було вважати осіб, які підпадали під дію Указу Президії ВР СРСР від 26 листопада 1948 р., а спецпоселенцями – «власівців» (солдат і офіцерів Російської визвольної армії (рос. – РОА) під командуванням генерал-лейтенанта А. Власова), «оунівців», «литовців» (лісових братів – членів антирадянського руху опору), німецьких пособників, «фолькс-дойч» (ет-

нічних німців), сектантів [10, с. 259].

Наприкінці 1947 р. розшук спецпоселенців, що втекли з місць спецпоселень, став надзвичайно актуальним завданням для ОВС, виконання якого здійснювалось до середини 50-х років. Згідно з указом міністра МВС СРСР № 1/19894 від 28 листопада 1947 р., для перевірки та надання практичної допомоги в організації розшуку втікачів-спецпереселенців було відряджено в усі західні області УРСР відповідальних працівників міністерства. Відтак здійснена перевірка виявила відсутність належної координації та співпраці між управліннями МВС місць заслання та місць колишнього проживання втікачів, тому у листі Т. Строкача до міністра внутрішніх справ СРСР В. Рясного № 2062/см від 10 грудня 1947 р. «Про заходи щодо розшуку втікачів-спецпоселенців з місць поселень» пропонувався, з метою ефективного взаємозв'язку між обласними та центральними апаратами МВС списки з даними втікачів із спецпоселень скеровувати до УМВС відповідних західних областей, а їхні копії – до МВС УРСР [8, с. 197].

Масові втечі членів повстанських сімей із місць спецпоселень змушували каральні органи діяти енергійніше. На виконання наказу МВС СРСР № 00128 від 7 лютого 1948 р. «Про посилення боротьби з втечами з місць поселення спецпоселенців-оунівців» МВС УРСР було розроблено конкретний план оперативних заходів, який передбачав активізацію розшуку і затримання втікачів. На всіх втікачів спецпоселенців-оунівців при перших спецвідділах УМВС та при Управлінні боротьби з бандитизмом МВС створювалися спеціальні картотеки розшукуваних. На затримання втікачів у потягах та на залізничних станціях були орієнтовані всі відділи охорони Міністерства державної безпеки (МДБ) Південно-західної та Львівської залізниць. Органам внутрішніх справ було наказано проводити одночасні масштабні операції у дні релігійних свят. Обхід квартир імовірного перебування втікачів на той момент позитивних результатів не давав,

тому застосування пошукових груп у селах на деякий час призупинялося, для того щоб досягти бажаного ефекту при проведенні синхронних операцій [9, с. 65, 71]. Одночасно проводилась робота з виявлення «злісних» втікачів для організації і проведення показових судових процесів над ними у місцях їх поселення [9, с. 61].

Загалом у 1948 р. було розшукано 9 823 особи, які втекли в різний період із спецпоселень, з них переважна частина (8 723 особи) були членами сімей оунівців. До кримінальної відповідальності було притягнуто 3 695 осіб і відправлено до колишніх місць заслання 5 107 осіб [11, с. 1–3].

У місцях спеціальних поселень органами внутрішніх справ до родин учасників українського підпілля висувались особливі вимоги. Так, наказом МВС СРСР № 00246 від 08 березня 1948 р. «Про завдання органів МВС по роботі серед спецпоселенців» вимагалось встановити суворий режим у місцях їх розселення, щоб виключити будь-яку можливість втечі. Цим же документом встановлювався порядок реєстрації спецпоселенців, а саме: голови сімей спецпоселенців зобов'язувались з'являтися в спецкомендатуру один раз на місяць, а голови сімей «оунівців» – двічі на місяць. У наказі пропонувалось використовувати кваліфіковану агентуру з середовища спецпоселенців, які вважались політичними ворогами режиму, для посилення боротьби з кримінальними злочинцями [12, с. 92–94].

У наказі міністра внутрішніх справ СРСР № 00926 від 2 серпня 1948 р. висловлювалось невдоволення роботою деяких спецкомендатур, які не були повністю укомплектовані працівниками; вимагалось усіх схильних до втечі «оунівців» працевлаштовувати на найважчі роботи у лісозаготівельні райони, які обслуговувались спецкомендатурами особливого режиму [13, с. 125–126].

РМ СРСР продовжила практику застосування вже випробуваних радикальних заходів до пособників та членів сімей націоналістів. Так, постановою № 3728-1524сс від 04 жовтня 1948 р. було дозволено МДБ

СРСР у відповідь на вчинені повстанцями диверсійно-терористичні акти виселяти на спецпоселення за рішенням Особливої наради при МДБ СРСР (на членів якої було покладено функцію т. зв. «заочного правосуддя») сім'ї «бандитів» (активних повстанців, бойовиків ОУН), націоналістів та їх пособників, які проживали на території західних областей УРСР. Цією ж постановою на міністра внутрішніх справ УРСР Т. Строкача покладалась організація на території західних областей шістьох збірних пунктів для прийому від органів МДБ сімей, що виселялись. Штатний розклад таких пунктів був передбачений наказом МВС УРСР від 30 листопада 1948 р. Відтак збірні пункти відкрилися у Коломиї, Дрогобичі, Львові, Чорткові, Рівному та Ковелі. Вони укомплектовувались 12-ма працівниками (начальник пункту, начальник охорони, заступник з оперативної роботи і дев'ять вахтерів). Прийом на спецпоселення здійснювався на підставі довідок про склад сім'ї та санкціонованої прокурорами постанови органів МДБ; особи, що виселялись, повинні були перебувати на збірних пунктах до моменту отримання від органів МДБ рішення Особливої наради, але не більше 25 днів [5, с. 167].

Керівництво МВС УРСР, окрім виконання вказівок вищих державних органів, самостійно ініціювало продовження репресій проти тих представників цивільного населення, які на той момент уже відбували покарання за т. зв. націоналістичну діяльність. Загалом органами МВС УРСР протягом 1944–1948 рр. із західних областей було виселено на п'ять років 15350 сімей учасників підпілля в кількості 37 680 осіб та органами МДБ УРСР – 26332 сімей у кількості 77791 особа, щодо яких не були навіть вказані строки заслання у рішеннях Особливої наради при МДБ СРСР. Таким чином, з лютого 1949 р. закінчувались строки заслання 4724 сімей у кількості 12760 осіб, виселених у 1944 р. Враховуючи нестабільну оперативну обстановку у західних областях УРСР та проведення там чергової кампанії з висе-

лення сімей націоналістів (на основі згадуваної постанови РМ СРСР № 3728-1524сс від 04 жовтня 1948 р.), МВС вважало за недоцільне повертати до місць колишнього проживання виселених оунівців. У зв'язку з цим міністр внутрішніх справ УРСР Т. Строкач звернувся до міністра внутрішніх справ СРСР С. Круглова з проханням клопотати до союзного уряду про поширення на виселені сім'ї оунівців дію Указу Президії ВР СРСР від 26 листопада 1948 р. «Про кримінальну відповідальність за втечу з місць обов'язкового поселення осіб, висланих у віддалені райони СРСР у період Великої Вітчизняної війни», згідно з яким міра покарання за втечу із місць спецпоселень становила 20 років каторжних робіт, або ж вирішити питання про продовження за рішенням Особливої наради при МДБ СРСР строку перебування на спецпоселеннях осіб вказаних категорій до 20-ти років [13, с. 80].

Варто зауважити, що постановою РМ СРСР від 6 квітня 1950 р. № 1398-508сс було змінено строки виселення членів сімей українських націоналістів та їх пособників, висланих на поселення у 1944–1949 рр. і встановлено, що вони переселені на спецпоселення довічно, а втеча каралася 20-ма роками каторжних робіт [14, с. 310]. Важко не погодитися з І. Біласом, який констатує, що «каральними органами закон використовувався виключно як засіб для свавілля і репресій», адже закон, як відомо, не має зворотної дії, якщо посилює покарання за діяння, скоєне до його прийняття [15, с. 191]. Зауважимо, що згадувана постанова втратила чинність аж у період розпаду Радянського Союзу на підставі наказу МВС СРСР № 166 від 20 травня 1991 р.

Таким чином, за період 1944–1952 рр. з території західних областей УРСР, згідно з постановою РМ СРСР і рішеннями Особливої наради МДБ-МВС СРСР, було виселено у віддалені райони СРСР 203 662 осіб, зокрема учасників націоналістичного підпілля, їх пособників та членів сімей – 182543 особи. Протягом 1956–1959 рр. були зняті з обліку спецпоселень, відповідно

до Указу Президії ВР СРСР від 19 травня 1958 р., пособники націоналістичного підпілля та члени їх сімей разом із колишніми «куркулями» (тобто заможними, працьовитими селянами) та членами їх сімей, а також керівники й учасники буржуазних партій та антирадянських організацій. Облвиконкоми отримали право дозволяти колишнім пособникам націоналістичного підпілля та іншим категоріям спецпоселенців, що були зняті з обліку, повертатися у місця попереднього проживання [16, с. 103–105]. За даними МВС СРСР, станом на 1 січня 1959 р. на спецпоселеннях у віддалених районах СРСР залишалось 39 125 осіб, зокрема, більше як 30 000 членів сімей учасників ОУН, щодо яких МВС СРСР порушило питання про зняття з обліку спецпоселенців [16, с. 121].

Можливості відновити попередній спосіб життя, побут у більшості ексвиселенців, які повернулись до місць проживання, фактично не було, адже умови, створені місцевою владою, цьому не сприяли. З-поміж майже 49000 осіб, знятих з обліку спеціальних поселень, самовільно повернулись на місця проживання у західні області УРСР 7572 особи. З цієї кількості 896 особам облвиконкомами було дозволено проживати у місцях колишнього проживання, решта проживали без прописки і не були працевлаштовані, що спричиняло репресії з боку влади і голод-

не існування. Деякі з них через відчай самовільно намагалися займати будинки, які раніше їм належали, але були конфісковані державою, однак за такі дії ці особи негайно притягались до кримінальної відповідальності [16, с. 156, 257].

Діяльність каральних радянських органів у депортаціях призвела до масового виходу з підпілля, «явок з повинною» учасників українського збройного руху опору, очолюваного ОУН і УПА, а відтак, і до повної його ліквідації, не залишаючи жодних можливостей для функціонування опозиційних радянській владі структур. У боротьбі з націоналістичним рухом ОВС нехтували правами та свободами людини і громадянина, декларативно проголошеними радянськими органами у Конституції СРСР 1936 р., Конституції УРСР 1937 р. та інших нормативно-правових, зокрема, міжнародних, актах.

Підсумовуючи, зауважимо, що діяльність ОВС стосовно знищення українського підпілля була складною державною функцією в історичний період 1944–1950 рр. і здійснювалась із застосуванням різних форм і методів. Зрештою українська національна ідея, за яку боролися, зокрема, повстанці й підпільники, – створення Української Самостійної Соборної держави (УССД) – почала втілюватися в життя зі здобуттям Україною незалежності 24 серпня 1991 р.

Література

1. Державний архів МВС України. Ф. 46. Накази НКВС/МВС УРСР. – Оп. 1. – Спр. 85. – Арк. 100.
2. Державний архів МВС України. Ф. 16. Накази НКВС/МВС СРСР. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 502, 602.
3. Державний архів МВС України. Ф. 45. Накази НКВС/МВС СРСР. – Оп. 1. – Спр. 122. – Арк. 42.
4. Депортації. Західні землі України кінця 30-х – початку 50-х рр.: документи, матеріали, спогади : у 3 т. / [упор. Ю. Сливка та ін.]. – Львів, 1996.
Т. 1: 1939–1945 рр. – Львів, 1996. – 536 с.
5. Державний архів МВС України. Ф. 45. Накази НКВС/МВС СРСР. – Оп. 1. – Спр. 193. – Арк. 167.
6. Державний архів МВС України. Ф. 16. Накази НКВС/МВС СРСР. – Оп. 1 – Спр. 77. – Арк. 165.
7. Киричук Ю. А. Український національний рух 40-50-х років ХХ століття: ідеологія і практика / Ю. А. Киричук. – Львів : Добра справа, 2003. – 463 с. : фотоіл. – (Бібліогр. в кінці розділів).

8. Державний архів МВС України. Ф. 3. Накази НКВС/МВС СРСР. – Оп. 1. – Спр. 93. – Арк. 13, 15, 135–136, 197.
9. Державний архів МВС України. Ф. 3. Накази НКВС/МВС СРСР. – Оп. 1.– Спр. 100. – Арк. 61, 65, 71, 80, 87.
10. Державний архів МВС України. Ф. 45. Накази НКВС/МВС СРСР. – Оп. 1. – Спр. 216. – Арк. 259.
11. Державний архів МВС України. Ф. 3. Накази НКВС/МВС СРСР. – Оп. 1. – Спр. 115. – Арк. 1–3, 37, 104.
12. Державний архів МВС України. Ф. 45. Накази НКВС/МВС СРСР. – Оп. 1. – Спр. 190. – Арк. 92–94.
13. Державний архів МВС України. Ф. 45. Накази НКВС/МВС СРСР. – Оп. 1. – Спр. 192. – Арк. 125–126.
14. Державний архів МВС України. Ф. 45. Накази НКВС/МВС СРСР. – Оп. 1. – Спр. 235. – Арк. 232, 235, 310.
15. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953 рр.: [суспільно-політичний та історико-правовий аналіз]. Кн. 1 / Іван Григорович Білас. – К. : Либідь – Військо України, 1994. – 432 с. – (Бібліогр. : с. 393–425).
16. Державний архів МВС України. Ф. 3. Накази НКВС/МВС СРСР. – Оп. 1. – Спр. 203. – Арк. 103–105, 121, 156, 257.

Надійшла до редколегії 09.06.2009

Анотації

Стаття присвячена висвітленню специфіки застосування одного з основних репресивних методів діяльності радянських органів внутрішніх справ проти українського націоналістичного руху опору, очолюваного ОУН і УПА, у західних областях УРСР у 1944–1950 рр., а саме: примусового виселення родин учасників українського збройного підпілля у віддаленні, малопридатні для проживання райони Радянського Союзу.

В статье раскрывается специфика применения одного из основных репрессивных методов деятельности советских органов внутренних дел против украинского националистического движения сопротивления, возглавляемого ОУН и УПА, в западных областях УССР в 1944–1950 гг., а именно: принудительного выселения семей участников украинского вооруженного подполья в отдаленные, малопригодные для полноценной жизни районы Советского Союза.

The article is dedicated to the highlight of the specific implementation of one of the major methods in the Soviet organs of Internal affairs activities against Ukrainian national movement of the opposition, lead by the Organization of Ukrainian Nationalists & Ukrainian National Army in the Western Region of Ukrainian Soviet Socialist Republic (USSR), that is: compulsory un-settlement of the families of the members of armed underground to the distant unfit for the complete life districts of the Soviet Union.